

З приєднанням до ЄС країн пострадянського простору і соціалістичного блоку українська діаспора Європи значно збільшилася і має шанси, існуючи в одному правовому полі, активно діяти. Українська діаспора розширеної Європи – могутній фактор поширення української культури та підтримки України за рубежом.

В Україні повинні зрозуміти важливість існування української діаспори, яка є форпостом України за кордоном. Всілякі інвестиції, а вони можуть бути не тільки фінансові, а й моральні, інформаційні та інші, які Україна вкладе у своїх співвітчизників за кордоном, обернуться значними дивідендами у вигляді народного лоббі українських інтересів зарубіжжям.

Юрій Садловський
Латвійський Університет
Рига, Латвія

УКРАЇНЦІ ЛАТВІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Українська діаспора має понад столітню традицію. Але на відміну саме західної діаспори – у Канаді, Америці, а також Західній Європі, у Латвії українська діаспора була позбавлена тих людей (читай: особистостей), які могли би об'єднувати, утворювати навколо себе ті чи інші осередки, товариства тощо. Не було на кого і на що спиратися. Протягом так званої першої хвилі еміграції до Латвії, а це 20-ті та 30-ті роки минулого сторіччя, України як такої не було! Але були також свої об'єктивні причини, оскільки етнічна батьківщина українців “зникла” у совєцькому та польському просторах. Українці, що у загально совковому просторі приїжджали до Латвії, не переносили сюди своєї культури. Відтак говорити про історію українців Латвії було б зайвим. Зрозуміло, також не було тут своєї освіти, своєї шляхти, свідомої інтелігенції. Здебільшого наш народ тут репрезентувало селянство; це були заробітчани, які коротали свій вік у безпросвітній темряві. Сей процес продовжується і по сей день. Лише стараннями поодиноких освітян, а це вихідці з тих чи інших загальноосвітніх шкіл (переважно російськомовних!), які сміливо почали боронити права українського люду у Латвії. 1989 року у Ризі, разом із школами інших національних меншин, була заснована Перша Українська недільна школа, яка за два роки стараннями її директора отримує статус загальноосвітньої. Поза тим, створюється товариство “Дніпро”. Але саме тоді з'являються проблеми: конфлікт між поколіннями. “Діди” гадають, основним завданням товариства є відродження національної самосвідомості українців, а також популяризація рідної пісні, національних страв тощо. “Діти” та “онуки”, які хочуть юнацької самостійності, намагаються при можливості зрозуміти та усвідомити суть змін. Саме тоді основним завдан-

ням товариств була необхідність підтримати, рухи, партії, фронти тощо. А вже ось після політичного ажіотажу наступила порожнеча. У першому випадку цей вакуум заповнювали гопаками та піснями; у другому – дітьми, новим поколінням, загально освітянськими принципами, переносячи (читай: перекладаючи) на україномовне підґрунтя; у третьому ж – цю порожнечу заповнювали, намагаючись поновити зв'язки між представниками обох культур, проводячи усілякі міжнародні зустрічі, конференції, вечори та концерти, а також видаючи білінгвальні книжки, підручники тощо. Останнім часом зусиллями поодиноких людей, без ніякої на те системи, у хаосі видавалися поодинокі газетні числа, альманахи, часописи тощо. Про об'єктивність та якість цих видань не варто і говорити.

Отже, українці, що приїжджали сюди, на жаль (як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин!) не переносили своєї культури. Культуру намагалися створювати тут на місці. “...Якщо ми хочемо зберегти культуру, нам необхідно продовжити її виробництво...” – кажуть класики суспільних наук. І як вважає історик Дмитро Дорошенко, зачатки української національної культури треба шукати, перш за все, у відродженні українського народництва та збереженні історичних традицій. А там, де колись в Україні була політична та культурна автономія, там і відновлюється національна культура, а особливо література та народна пісня. (Див.: Дорошенко Д. Нарис історії України. – К, 1999. – Т. 2. – Розділ 13-15.) На таку автономію, як і на таке відновлення тутешні українці не могли претендувати по тій ж причині, що серед українців тут не було керівника, провідника, месії, свого “Франка”, якщо хочете!

Більша частина нашого люду приїхала сюди з українських сіл, з осередку української мови. Це була така собі втеча з села до чужого, чужоземного міста. Прибульцям з України культура конгломератів сучасного міста була чужою. У місті вони були збентежені. Їхня сільська психологія та архаїзм були безпорадними перед цим жахом. Різкий та войовничий антитрадиціоналізм міста, який час від часу переходив у інші бунтівливі та екстравагантні форми виявлення, був чужим та не сприймався представниками сільської культури. У процесі поглиблення кризи між двома суперечливими культурами утворюються нові форми зіткнення. Зіткнення відбувається через посередника. І роль посередників беруть на себе Ризька Українська середня школа, українські студії при Латвійському Університеті та зовсім недавно створене Об'єднання українців Латвії, яке очолює бізнесмен та меценат пан Володимир Луговський. Остання формація, усвідомлюючи просторове та кадрове обмеження, шукає нові шляхи, виходячи за межі латвійського простору. Відтак вже цього року у Ризі вийде у світ нове щомісячне інформаційно-аналітичне видання, україномовна газета країн Балтії “Український форум: життя, суспільство, культура та духовність в країнах Балтії та за її межами”. Цей щомісячник висвітлюватиме життя українців та інших народів у балтійському регіоні. Також газета по-